

Veronika Zakonjšek

ANJA NOVAK IN ŽIVA SELAN:

»Telo na filmu in v gledališču vselej ogromno izraža«

ANJA NOVAK (1991), poznana tudi pod umetniškim imenom Anjuta, je igralka in pesnica. Diplomirala je iz dramske igre na Akademiji za gledališče, radio, film in televizijo ter leta 2015 z avtorskim projektom *Imela bi otroke, vrt in petnajst zajcev* prejela akademjsko Prešernovo nagrado. Skupaj s soigralci predstave *Človek, ki je gledal svet* je leta 2017 postala prejemnica Boršnikove nagrade, nagrado za mlado igralko pa je leta 2019 s predstavo *še ni naslova* prejela tudi sama. Zaposlena je v ansamblu Slovenskega mladinskega gledališča, a okvire gledališkega sveta ves čas ustvarjalno presega: tako med drugim sodeluje v šansonskih večerih Svetlane Makarovič, občasno deluje kot del laboratorija Via Negativa, nedavno pa je izdala tudi svoj pesniški prvenec z naslovom *Rane rane*. Zelo ustvarjalna je tudi v polju filma: za vlogo Jasne v filmu *Prespana pomlad* (2014, Dominik Mencej) je še kot študentka prejela vesno za glavno žensko vlogo ter z režiserjem Dominikom Mencejem ponovno sodelovala pri njegovem celovečernem prvencu *Jezdec* (2022), ki je bil avgusta premierno prikazan na *Sarajevskem filmskem festivalu*. Ujamejo jo lahko tudi v filmih *Srdohrd* (2016, Ester Ivakić), *Polsestra* (2019, Damjan Kozole), *Jaz sem Frenk* (2019, Metod Pevec) ter igranih dokumentarcih *Antigona – kako si upamo!* (2020, Jani Sever) in *Pero* (2022, Damjan Kozole).

ŽIVA SELAN (1995) je gledališka in filmska igralka, ki je svojo filmsko pot začela s serijo *V dvoje* (2015–2019) ter nato prav kmalu pomembno zaznamovala domačo filmsko sceno, ko smo jo v istem letu ujeli v kar dveh celovečernih prvencih, ki sta zaznamovala leto 2018: v *Posledicah* (2018) Darka Štantea ter prvem filmu ženske režiserke, ki je domov odnesel vesno za najboljši film (*Živi pa prinesel nagrado za stransko žensko vlogo*), *Ne bom več luzerka* (2018) Urše Menart. Živa se v svojem igralskem razponu še danes giblje med gledališko igro (v letih 2018–2020 je delovala kot članica igralskega an-

sambla Gledališča Celje), televizijskimi serijami (od leta 2020 jo lahko ujamemo v zasedbi humoristične nanizanke *Srečno samski*) ter filmom, kjer jo bomo prav kmalu lahko videli v celovečercu *Zbudi me* (2022) režiserja Marka Šantića.

**

Kakšna umetnost vaju je v teku odraščanja najbolj zaznamovala? | ŽIVA: Že takrat me je najbolj zanimalo gledališče in že v otroštvu sem razvila pravo zaljubljenost v slovenske igralko in igralce. Obisk teatra mi je predstavljal že skoraj transcendentno izkušnjo.

ANJA: Moj prvi vstop v svet umetnosti je bil skozi knjige, v srednji šoli pa sem nato sistematično začela hoditi v gledališče in gledati filme. Pred tem je bila glavno okno v svet televizija. A že takrat se je pojavila misel, kako je lahko skozi umetnost, kar se je v televizijskih oddajah pogosto manifestiralo skozi humor, posredovana zelo jasna politična misel. To je bil trenutek spoznanja, da vsa umetnost vedno govori o sistemu in družbi, ki nas obdaja. Še danes mi je fascinantno, kako te lahko umetnost razoroži in pripravi k razmisleku; kako lahko ljudi združi okoli neke ideje in ustvari skupnost.

Anja, na filmsko prizorišče si prodrla s študentskim filmom *Prespana pomlad* Dominika Menceja, ki nas posrka v skrhanom mentalno stanje protagonistke Jasne. Kako si se približala tej vlogi? | Tukaj je pomemben predvsem Dominik, ki ima neverjetno dober občutek za notranji svet svojih protagonistov. Je nekdo, ki ne striže peruti domišljiji. Ni prilepljen na realizem, a hkrati ne mistificira. Si dovoli samosvoje unikatne ustvarjalne poteze, kar je lastnost vseh velikih režiserjev. Ko sva se na Akademiji občasno srečevala in se pogovarjala o vlogi, je bilo, kot bi govorila o človeku, ki že je. Tako mi je brez kompliciranja in

pretirane psihologizacije pustil odprte roke, da v okviru stvari, ki jih vem, zaživim ta lik. Gre za režiserja, ki da ogromno na detajle in mu je blizu perspektiva od znotraj navzven. To pa si igralci večinoma želimo: da se začuti notranji svet lika.

Živa, tvoj preboj ni bil nič manj impresiven: leta 2018 smo te lahko videli v kar dveh najbolj odmevnih filmih leta, celovečernih prvencih *Posledice* in *Ne bom več luzerka*. | Takrat sploh nisem povsem dojela, kaj se je zgodilo (*smeh*). Med snemanjem se mi je zdelo, kot da nič ne delam. Rada se poglobljam v tekste, premetavam besede in scene, pri **Luzerki** pa so stvari tekle kar same od sebe. Vse se je razvijalo brez muke in jaz sem imela občutek, da s to vlogo igralsko nazadujem. Da kar nekaj visim v kadrih in pač *sem*. Ker imamo včasih napačno percepcijo, da moramo ob vsaki dobri stvari, ki jo naredimo, zraven švicati in trpeti. A Urša Menart je vedela, zakaj me je izbrala. Dialogi so bili že napisani zelo naravno, z izjavami, ki bi jih zagotovo tudi sama kdaj izrekla ali vsaj pomislila nanje. S Suzi mi je tako odprla prostor, da sem na film prenesla neko svojo vsebino, za katero nisem niti vedela, da jo imam. V obrazilih za vesno je recimo pisalo, da je Suzi lik, ki je neprestano nasmejan in dobre volje, medtem ko se zadaj plete neka bolečina. Prijatelj mi je takoj rekel, da sem to pravzaprav jaz: dobra volja, ki se ne zaveda, da izhaja iz žalosti. Krasno je bilo, s kakšno mirnostjo je Urša peljala celotno snemanje in kako so ji vsi zaupali. Obe snemanji sta bili v tem pogledu čudoviti.

Letos je filmska platna končno ugledal Mencejev celovečerni prvenec *Jezdeca*. Anja, eno izmed vlog v filmu je Dominik znova posvetil tebi, kakšna je bila tokrat pot snemanja? | Res je, vesela sem, da sem lahko spet sodelovala z Dominikom. Kakšni dve leti pred snemanjem me je nekoč mimogrede vprašal, če bi sodelovala pri novem filmu, za katerega je šele nastajal scenarij, in seveda sem bila navdušena. Potem dolgo nisem o tem nič več slišala ..., nato pa se je vse zgodilo zelo hitro. »Živjo, Anja! Spomladi se bo snemalo, ob tebi bosta Timon in Petja in prleško bo.« V matičnem gledališču sem imela srečo, da se mi je ravno izšlo in so me oprostili večjih obveznosti. Tako sem se lahko v celoti posvetila snemanju, ki je kot film ceste to tudi zahtevalo. Pravo potovanje! Občasno naporno, a nepozabno. Takšno obliko snemanja res redko doživiš. Tudi pri **Prespani pomladi** me je Dominik že dosti pred snemanjem povabil zraven. Všeč mi je takšen pristop, ker lahko dolgo raziskuješ in se pogovarjaš o liku ter zgodbi, da se na ta način stvari boljše usedejo vate. Sem se pa pri Jasni zavedela tudi, kako pomembno je igralčevo telo kot izrazno sredstvo. Takrat sem bila zelo suha in ta krhkost je bila Jasni nekako lastna, kar sem zavedno in nezavedno tudi uporabila. Telo na filmu in v gledališču vselej ogromno iz-

raža. Svoj lik tako vedno kreiram tudi preko telesa; prek drža, konstitucije. Bodisi zgolj na način, kako telo deluje v prostoru, kot slika, ali kako se vede, hodi, kakšne so njegove deformacije, prednosti itd. Včasih telo lahko govori samo zase, brez dodatne igrice. Ko pride do filma (pa tudi v gledališču), je odlično, če se igralci med drugim čim prej naučimo »biti platno«, kamor lahko gledalec vse projicira. Na Akademiji zato pozdravljam vzgib, da se vedno več snema. Da se filmski in gledališki oddelek čim bolj prepletata, ker šele tako ugotoviš, kaj je bistveno in kje so presečišča. Kje je moč igrice. Meni je bila velika osvoboditev, ko sem ozavestila, da je lahko včasih dovolj, če ti nekdo ustvari dober kontekst, znotraj katerega ti nato bivaš. In Dominik je vsekakor režiser, ki ti ta bivalni prostor lepo postavi.

Zaključuje se tudi celovečerec režiserja Marka Šantića *Zbudi me*. Živa, za kakšno vlogo gre in kakšna je bila tukaj izkušnja dela? | Gre za zgodbo o fantu, ki dela kot natak v nekem *nobel* hotelu na Bledu. A zgodi se nesreča, ko se udari v glavo in se enkrat ne spomni več svoje sedanosti. Tudi svojega dekleta ne, ki ga igram jaz. Spomni se le svoje zgodovine, življenja, preden se je odločil izbrisati preteklost, polno ksenofobnih sporov in nasilnih obračunov, ter se odseliti z Jesenic. In njegovo dekle o tej preteklosti seveda ničesar ne ve. Ta vloga mi je predstavljala veliko večji izziv kot Suzi in sem se z njo precej namučila. Danes lahko z nekaj refleksije rečem, da gre za odnos, kjer je nekdo povsem preplašen, da ne bi bil pregrob do človeka, ki se čez noč spremeni: se zapira vase in izginja iz tvojega življenja. Ostaja ji le v nekih bežnih sledovih, medtem ko ona ostane sama, povsem izgubljena. In tukaj pride do momenta pretirane pazljivosti. Ona se odloči, da mu bo stala ob strani – seveda ga ne bo kar zapustila in kar obupala nad njim(a)! Mučno je bilo biti v perspektivi takšne osebe, ki je obupano pazljiva okrog svojega partnerja. Hoja po jajcih in grozljiva, totalna samocenzura. Kako dati sebe na stran, ker on postane vse, kar je v tistem trenutku pomembno? To mi je bil največji izziv.

Kako globoko v lik se imata navado potopiti? Si kdaj tudi mimo scenarija ustvarjata njihove predzgodbe, obzgodbe? | **ŽIVA:** Kadar se mi lik ne zdi povsem naraven, si s svojim amaterskim znanjem psihologije rada zgradim njegov psihološki profil (*smeh*). Da si pojasnim, v kakšnih situacijah je lik odraščal, kaj ga je v življenju najbolj zaznamovalo in kako je razvil obrambne mehanizme, s katerimi danes operira. Kaj ga je naredilo v nekih situacijah plašnega, spet drugih suverenega? Kaj je njegova bolečina in s kakšno socialno masko jo prikriva? Kot bi rekel Boris Ostan, moj mentor z Akademije: »Kje te reže?« Vsak ima svojo Ahilovo peto in pri vsakem liku, ki ga igram, se rada poigravam z mislijo, kakšno je bilo njegovo družinsko

ANJA NOVAK V **ANTIGONA** – KAKO SI UPAMO! | 2020

ŽIVA SELAN V **NE BOM VEČ LUZERKA** | 2018 | FOTO ŽELJKO STEVANIČ

okolje. Kakšna sta bila starša. Takšni konteksti mi pomagajo, da prek lika najdem tudi lasten odgovor na »Kje te reže?«. Svojo lastno bolečino. Tako lik lažje napolnim s sabo.

ANJA: Tudi meni je to eden ljubših delov ustvarjanja: fantaziji puščati prosto pot. A to redko počnem povsem na pamet. Navadno izhajam iz tega, kar mi nakaže režiser ali režiserka, vse nadaljnje odločitve pa so nato intuitivne in posledice nekih sprotnih odkritij, do katerih v teatru pride na vajah, pri filmu pa predvsem ob branju in vzporednem dogajanju v zasebnem življenju, kjer te občasno prešine, da je neka situacija aplikativna na lik, ki ga razvijaš. Gre predvsem za veliko mero pozornosti, kjer ves svet gledaš skozi oči tega, kar ustvarjaš. Nimam pa nekega recepta, ki bi bil vedno isti. Dominik me recimo ne obloži toliko s psihologijo, temveč mi poda orodja in dejstva o liku, v okviru česar si nato ustvarim neko zgodbo. In me opozori, če ta zgodba ne gre povsem v pravo smer. Imeti povsem proste roke je namreč lahko kdaj tudi frustracija, saj ne veš, če tvoja zgodba res služi celotni vsebini.

V nastajanju je tudi celovečerni dokumentarni film *Pero Damjana Kozoleta. Gre za zanimiv hibrid igre in dokumentaristike: kako se igralsko približaš prepletanju teh dveh svetov?*

| **ANJA:** Tomi Janežič je takrat vodil delavnice, kjer smo preigravali situacije, zgodbe in odnose, ki smo jih imeli s Petrom Musevskim. Perotom. Naš »igrani« del je tako zastavljen kot poklon in obujanje spominov nanj, a končanega filma še nisem videla, zato ne bi preveč razkrivala! Prva takšna izkušnja pa mi je seveda bila *Antigona – kako si upamo!* (2020) Janija Severja, kjer pravzaprav nismo vedeli, kakšen bo preostali del filma. Izhajali smo iz teksta, ki je pisan kot dramski tekst, v verz, kar na filmu težko zdrži. A nam je uspelo, čeprav je bilo kasneje nekaj pripomb, da vse skupaj zveni preveč teatralno. Ampak je tako pač pisano; teatralno. Kajti če bi spustili Žižkov jezik, bi uničili njegov tekst, ki je povzet po originalu. Ko sem nato videla celoto, s to teatralnostjo, ki sem jo kot Antigona inkorporirala v film, nisem imela več težav, saj so mi prav skoznjo zaživele vse metafore, ki jih je Žižek želel skozi Antigono podati. Kako je v svojem bistvu fundamentalistka. Fašistka. In kar je vsem tem (političnim) smerem lastno, je prav nekakšna pretiranost in teatralnost. Čeprav Antigonino dejanje še vedno vidim kot izraz čiste sestrške ljubezni.

Trenutno kar štiri mlade slovenske režiserke razvijajo scenarije za svoje celovečerne prvence, kar si je bilo še nedolgo nazaj težko predstavljali. Kako kot igralki ocenjujeta nabor ženskih filmskih vlog? | **ANJA:** S pojavom gibanja #jaztudi se je vzpostavilo neko drugačno gledanje na žensko. Občutim manj

pokroviteljstva. Vpliva najbrž tudi to, da sem starejša, ne več tako negotova, dovolim si več prostora za ustvarjanje in ustvarjalnost. Tukaj seveda ne govorim o razvajenosti, ampak o tem, da poskusiš, usekaš mimo, si privoščiš in narediš neko absurdnost. Da lahko tudi spreobrneš neke zasidrane pomene in predsodke. Da lahko recimo Ofelijo igram na način, ki ni konvencionalna nežna eterična Ofelija, temveč se je lotim na drugačen način. Ko sem jo igrala v času študija, sem zato želela, da ima hlače in jahalne škornje. To je vendar divja punca! Zakaj bi bila zgolj vsa uboga, v tančicah? Včasih so navsezadnje prav ti ljudje, ki se v življenju soočajo s težkimi stvarmi, osebnostno močni kot hrasti. Čeprav se lahko navzven zdijo krhki. Tudi Jasna v **Prespani pomladi** je borka, čeprav živi v suhenem telesu. Od naših režiserk pa mi je bilo super sodelovati z Ester Ivakič. Njen scenarij za kratek film **Srdohrd** (2016) je ponujal pravi izlet onkraj tega, česar smo vajeni, in odpiral povsem nove svetove. Tudi odličen posluš ima za to, kaj se v danem trenutku dogaja in kako ta trenutek izkoristiti. Ni prilepljena na svojo filozofijo, predstavo, koncept, ampak se prilagaja. In zgodi se ustvarjalnost.

ŽIVA: Sama sem v zadnjem času opazila vzorec, ki mi je začel iti precej na živce: da moški pogosto bolje pišejo like mater in sester kot pa partneric. Kot da svoje sorodnice bolj opazijo v vseh njihovih človeških kompleksnostih, medtem ko so partnerice pisane kot dobre, mile in eterične, že skoraj angelske. Nedavno sem imela izkušnjo, kjer sem si morala res narediti predzgodbo, obtekst in nadtekst, da sem vlila vsaj malo vsebine besedam, ki so bile namenjene zgolj potrjevanju in nudenju opore kompleksnemu moškemu liku. Podobno se mi je zgodilo že s serijo **V dvoje** (2015–2019), kjer je bil moj karakter Nike v prvi sezoni neka uboga, neoprijemljiva, papirnata oseba. A ker se je med nami ustvarjalci spletla prijateljska vez, je tudi ona sčasoma dobila svoj značaj in postala človek z značilnostmi. Da ni bila več zgolj neka *fifljica*, ki je zaljubljena. Kot da to naredi karakter! Zato imam še toliko bolj rada ženske like Ize Strehar. Ker so meseni in krvavi pod kožo. Ker gre za samostojne, svojeglave punce; za močne in *prfuknjene* karakterje. Z njo sem ravno zaključila že tretji projekt, celovečerni film Žige Virca **Poslednji heroj** (2023), kjer je sodelovala kot soscenaristka. Res jo spoštujem.

filmarija

Pogovoru z Anjo Novak in Živo Selan lahko v celoti prisluhnete v podkastu **FILMARIJA – NA DOMAČEM VRTU** na www.dsr.si.